

DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT

I henhold til adresseliste

Tidl. ref.

Vår ref.
2009/02223-3/FD I 4/SOH/MCR

Dato 09 OKT 2009

UTKAST TIL FORSKRIFT OM OPPFØLGING OG ERSTATNING FOR PERSONELL SOM TJENESTEGJØR ELLER HAR TJENESTEGJORT I INTERNASJONALE OPERASJONER, ENDRINGER I FORSKRIFT OM ERSTATNING FOR PSYKISKE BELASTNINGSSKADER SOM FØLGE AV DELTAKELSE I INTERNASJONALE OPERASJONER MV., OG UTKAST TIL FORSKRIFT OM SÆRSKILT KOMPENSASJONSORDNING FOR PSYKISKE BELASTNINGSSKADER SOM FØLGE AV DELTAKELSE I INTERNASJONALE OPERASJONER – HØRING

1. Innledning

Forsvarsdepartementet sender med dette på høring:

- Utkast til forskrift om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Forskriftens formål er å gi utfyllende regler om innholdet og omfanget av Forsvarets oppfølgingsansvar (forsvarspersonelloven § 12 a tredje ledd) og nærmere bestemmelser om objektivt erstatningsansvar ved personskade i internasjonale operasjoner (forsvarspersonelloven § 12 b fjerde ledd).
- Utkast til endringer i forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv. Forskriften forankres i lov om personell i Forsvaret (forsvarspersonelloven § 12 c) og forskriftens navn endres til "forskrift om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv". Endringene medfører ingen realitetsendringer.
- Utkast til forskrift om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.

Postadresse
Postboks 8126 Dep
0032 Oslo

Kontoradresse
Glacisgata 1
Org.nr. 972 417 823

Avdeling for personell og
fellestjenester
Telefon 23 09 61 10
Telefaks 23 09 61 05

Saksbehandler
Christiane Røsholt
Telefon 23 09 61 55

Forskriftens formål er å etablere en særskilt kompensasjonsordning for militært personell som har blitt påført en psykisk belastningsskade etter deltakelse i en internasjonal operasjon i perioden fra og med 1978 og frem til ikrafttredelsen av lovfestet objektivt ansvar i forsvarspersonelloven.

Etableringen av forskrift om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner og utkast til endringer i forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner gis med hjemmel i lov om personell i Forsvaret av 2. juli 2004 nr. 59 (forsvarspersonelloven), slik den ble vedtatt i lov nr. 64 av 19. juni 2009 om endringer i lov 2. juli 2004 nr. 59 om personell i Forsvaret (styrking av rettighetene til veteraner etter internasjonale operasjoner).

Utkast til ny forskrift om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner vil bli fastsatt ved kongelig resolusjon. Det vises til Innst. O. nr. 113 (2008-2009).

Departementet ber om at høringsinstansene avgir sine eventuelle merknader innen **fredag 20. november 2009**. Med bakgrunn i den begrensede tid departementet har til å ferdigstille forskriftene, oppfordres adressatene å komme med eventuelle merknader så snart som mulig.

Høringsinstansene må vurdere behovet for foreleggelse for underliggende instanser.

2. Bakgrunn

Forsvaret driver en særegen virksomhet som i vesentlig grad skiller seg fra annen statlig virksomhet, særlig ved deltakelse i internasjonale operasjoner. Slik deltakelse er i dag en sentral og integrert del av norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Personellet gjør en viktig innsats for Norge og for internasjonal fred og sikkerhet. Fra 2005 ble både militært og visse grupper sivilt personell underlagt en generell beordringsplikt. Det vil si at de kan beordres til tjeneste i internasjonale operasjoner. De utfører sine arbeidsoppgaver på fremmed territorium og på vegne av den norske stat. De opererer under fremmede klimatiske forhold, ofte i land hvor infrastrukturen er dårlig, og hvor maktstrukturene er uoversiktlige. Personellet kan bli ansett som angreps- og terrormål, og mange arbeider under konstant trussel fra fiender som også kan skjule seg i sivilbefolkningen. De kan risikere å bli angrepet med miner, skjulte sprengladninger og av selvmordsbombere. Personellet er ofte bevæpnet, og de kan komme opp i situasjoner hvor de kan måtte ta andres liv og risikere å miste eget liv. Trussel- og spenningsnivået kan være vedvarende, uten at personellet har mulighet til å trekke seg ut. Innholdet i trusselen er angrep med et stort skadepotensiale, som det kan være vanskelig å gardere seg mot. Selv om det gjøres mye på forebyggende arbeid, må det likevel erkjennes at skader, herunder psykiske skader kan inntre under slik tjeneste.

I Ot. prp. nr. 67 (2008-2009) foreslo regjeringen å innta ett nytt ledd i § 1s formålsbestemmelse med sikte på å signalisere Forsvarets særlige ansvar for personellgruppen, ny § 12 a om rett til ett års oppfølging, ny § 12 b om nytt ansvarsgrunnlag – objektivt erstatningsansvar ved personskade i internasjonale operasjoner, ny § 12 c om forankring av forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av tjenestegjøring i internasjonale fredsoperasjoner, og etablering av en særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.

Ved Stortingets vedtak av 8. juni 2009 (Besl. O. nr. 102 (2008-2009)) sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om endring av formålsbestemmelsen, oppfølging, objektivt erstatningsansvar og forankring av forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner. Gjennom forsvarspersonelloven §§ 12 a tredje ledd og 12 b fjerde ledd, er Forsvarsdepartementet gitt myndighet til å fastsette forskrifter med nærmere bestemmelser om rett til oppfølging, og for objektivt erstatningsansvar ved personskade i internasjonale operasjoner. Gjennom § 12 c gis det hjemmel til forankring av forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv. i forsvarspersonelloven.

Det er forutsatt i Ot. prp. nr. 67 (2008-2009) jf. Innst. O. nr. 113 (2008-2009) at det etableres en særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.

Lovendringene i forsvarspersonelloven trer i kraft 1. januar 2010. Forsvarsdepartementet tar sikte på at det skal være tilsvarende ikrafttredelse på forskrift om oppfølging og objektivt ansvar, forskriftsendringen og den særskilte kompensasjonsordningen.

3. Utkast til forskrifter

3.1. Utkast til forskrift om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner

Forskriftens formål er å gi utfyllende regler om innholdet og omfanget av Forsvarets oppfølgingsansvar (forsvarspersonelloven § 12 a tredje ledd) og nærmere bestemmelser om objektivt erstatningsansvar ved personskade i internasjonale operasjoner (forsvarspersonelloven § 12 b fjerde ledd). Bestemmelsene omfatter rett til oppfølging for personell som tjenestegjør i internasjonale operasjoner etter lovens ikrafttredelse. Dette følger av forsvarspersonelloven § 19.

3.1.1. Kap II. om rett til ett års oppfølging fra Forsvaret

3.1.1.1 Rett til psykiatrisk og psykologisk oppfølging fra Forsvaret:

Forsvarspersonelloven § 12 a første ledd lovfester en rett for personell som tjenestegjør og som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner til psykiatrisk og psykologisk oppfølging fra Forsvaret. Det er i utgangspunktet det sivile helsevesenet som har ansvaret for å gi helsehjelp til befolkningen, og den rett personellet har etter dette, begrenses ikke med den nye bestemmelsen. Det sentrale ved denne oppfølgingen fra Forsvarets side, er at Forsvaret vil kunne ha mulighet for å møte veteranene på en annen måte enn det sivile helsevesenet, og stille med et fagmiljø som får anledning til å spesialisere seg på de psykiske lidelser som er hyppigst forekommende blant personell som har tjenestegjort i en internasjonal operasjon.

Bestemmelsens annet ledd gir Forsvaret en viss plikt til å tilby personellet annen helsemessig oppfølging. Forsvarets behandlingsskapasitet utover psykiatrisk og psykologisk oppfølging innebærer at denne retten ikke gjelder rett til helsetjenester generelt. For fysiske skader har det sivile helsevesen kompetanse og kapasitet til å gi nødvendig helsehjelp. Bestemmelsen gir Forsvaret mulighet til å gi hjelp der det anses hensiktsmessig ut fra forholdene. Dette kan typisk være senskader i form av fysiske sykdomstilstander, som enten er følgeskader av psykiske belastninger, eller som er en følge av fysiske påvirkninger i operasjonsområdet.

Det kan i noen tilfeller ta lang tid før skaden utvikler seg og/eller at den skadede eller dennes omgivelser innser at en står overfor en skade som trenger behandling. I den grad lidelsen har et lengre behandlingsspektiv vil den vesentligste oppgaven for Forsvaret i dette året være å tilrettelegge for at den skadede kan få tilfredsstillende behandling av det sivile helsevesenet.

Det skal utvises stor grad av fleksibilitet i det systemet som utvikles, slik at ingen opplever å stå uten et tilbud. Departementet legger til grunn at ett års psykologisk og psykiatrisk oppfølging som hovedregel vil være tilstrekkelig sett i sammenheng med de eksisterende rettigheter som man allerede kan utlede fra gjeldende regler, jf. nytt annet ledd i § 12 og forskrift av 10. desember 2004 nr. 1643 om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 31. Bestemmelsene pålegger Forsvaret et veiledningsansvar med hensyn til at skadet personell «*får den nødvendige oppfølging i det sivile helsevesen*». Det er imidlertid viktig å synliggjøre intensjonen om at det skal utvises stor grad av fleksibilitet med hensyn til oppfølgingsansvaret på ett år. Det foreslås derfor i § 4 at personell og pårørende som tar kontakt med Forsvaret etter ettårsfristen, vil få hjelp til å komme i kontakt med adekvate helsetilbud, enten hos Forsvaret eller i det sivile helsevesenet.

De nærmere rettigheter følger av bestemmelsens § 4. Personellet har i denne perioden rett til nødvendig psykologisk og psykiatrisk helsehjelp fra Forsvaret, og de helsetjenester som tilbys eller ytes fra Forsvaret, i henhold til forsvarspersonelloven § 12 a, skal være forsvarlige ut fra den enkeltes behov. Videre skal Forsvaret, innen rimelig tid foreta helsemessig utredning, vurdering og behandling av den skadede. Det foreslås i denne forbindelse å fastsette en frist for når faglig forsvarlighet krever at en som oppbærer en slik rett senest skal få nødvendig helsehjelp.

Retten foreslås å gjelde dersom personellet kan ha forventet nytte av helsehjelpen, og dersom kostnadene står i rimelig forhold til tiltakets effekt. Dette vil bero på en konkret vurdering.

Oppfølging skal videre, så langt det er hensiktsmessig, gjennomføres i nærheten av vedkommendes bosted. Forsvaret skal i den grad det har tilbud, for eksempel gjennom regionale stressmestringsteam nær der personellet bor, tilstrebe og gi nødvendig helsehjelp gjennom dette tilbudet. Der det er behov for at personellet utredes, vurderes og/eller behandles av Nasjonal Militærmedisinsk poliklinikk i Oslo, vil Forsvaret dekke rimelige og nødvendige reisekostnader i forbindelse med dette.

Også personellens pårørende foreslås ivaretatt gjennom at også de vil kunne få tilbud om psykiatrisk og psykologisk oppfølging. Pårørende vil være den skadelidte selv oppgir som nærmeste pårørende. Dette må bero på en konkret vurdering hvor man ikke bare vurderer behovet til den som faktisk har deltatt i internasjonale operasjoner, men også dennes nærmeste der dette er ønsket og hvor dette vil være hensiktsmessig.

3.1.1.2 Rett til annen oppfølging fra Forsvaret:

I § 12 a andre ledd er personellet gitt rett til «annen oppfølging» i inntil ett år etter endt tjeneste. Dette oppfølgingsansvaret kan etter omstendighetene omfatte alt fra helsemessig oppfølging til veiledning innen offentlige tjenester, studieveiledning, utdanningstilbud mv. Dette ansvaret må også ses i sammenheng med ansvaret etter forskrift av 10. desember 2004 nr. 1643 om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 31 som nevnt ovenfor. Det er departementets intensjon at ansvaret etter § 12 a andre ledd skal gå lenger enn ansvaret etter denne bestemmelsen. § 31 i forskriften, trekker således opp minimumsrettigheter også for forsvarspersonellovens § 12 a andre ledd. Etter året hvor dette mer omfattende ansvaret gjelder, vil ansvaret etter forskriften tre inn. Ansvaret etter § 31 er ikke tidsbegrenset.

Etter § 12 a andre ledd vil personellet få rett til slik oppfølging «i den grad det er rimelig ut fra personellens helsetilstand og økonomiske stilling, tjenesteforholdets varighet og forholdene ellers». Bestemmelsen er ment å gi anvisning på at det skal skje en bred rimelighetsvurdering både når det gjelder *om* det skal gis oppfølging og *hvilken* oppfølging som skal gis. Bakgrunnen for dette er ønsket om å lage et fleksibelt system som kan utvikle seg i tråd med utviklingen i operasjonsmønsteret til de norske styrkene og de utfordringene personellet møter etter endt tjeneste. Det understrekes at det ikke er et vilkår at personellet har pådratt seg en skade for at de skal kunne benytte denne retten til oppfølging. Også andre vil kunne ha behov for veiledning med videre etter endt tjeneste. Personellens helsetilstand vil etter bestemmelsen være et moment i vurderingen av hvilken oppfølging som tilbys. Personellens behov må imidlertid komme som følge av at de har tjenestegjort i en internasjonal operasjon. Dette foreslås presisert i § 5 andre ledd.

Det er viktig at det etableres et fleksibelt system for oppfølging av personell som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner. I dette ligger det at Forsvaret må tilstrebe ordninger som til enhver tid møter de særlige behov slik tjenestegjøring medfører og at dette også tar høyde for den utvikling som naturlig vil skje over tid. Mens behovet i dag synes å være størst for psykiatrisk og psykologisk oppfølging og generell veiledning, kan det i fremtiden oppstå andre behov som vil kunne kreve andre oppfølgings tiltak. Samtidig er det viktig at tilbudet som gis, til enhver tid blir koordinert med andre rettigheter som personellet måtte ha etter helse- og sosiallovgivningen.

Sentralt for det nærmere innholdet av oppfølgingsansvaret, er også Forsvarsdepartementets arbeid med oppfølging av St.meld. nr. 34 (2008-2009) "*Fra vernepliktig til veteran – om ivaretagelse av personell før, under og etter deltakelse i utenlandsoperasjoner*". For å konkretisere og følge opp dette arbeidet, vil regjeringen utarbeide en handlingsplan, som både vil favne om forsvarssektoren og andre berørte sektorer. Arbeidet med denne handlingsplanen vil, sammen med de videre tiltak som Forsvaret iverksetter, være sentralt også for det nærmere innhold av Forsvarets oppfølgingsansvar. Arbeidet med handlingsplanen er planlagt ferdigstilt i løpet av 2010. Mye er uavklart, noe som tilsier en ikke for stor detaljregulering av oppfølgingsansvaret i forskrift til § 12 a. I den grad det er behov for det, vil behov for fremtidige endringer kunne fanges opp gjennom en endring av forskriften.

Nærmere regulering av innholdet i dette oppfølgingsansvaret følger av § 5. Det foreslås her at Forsvaret skal ha et fast kontaktpunkt for veteraner som ikke er i tjeneste. Det er svært viktig at personell som ikke lenger er stadig tjenestegjørende har kunnskap om hvor de skal kunne henvende seg. Sentralt her er at Forsvaret har et robust system der det gis råd og veiledning til veteraner om hvilke rettigheter og hvilken hjelp som gis til veteraner både i og utenfor Forsvaret. Det foreslås at Forsvaret også aktivt skal tilrettelegge for fellesaktiviteter for veteraner som ikke er i tjeneste. Eksempel på dette er gjensynstreff for personell som har tjenestegjort sammen i en internasjonal operasjon.

Nasjonalt militærmedisinsk poliklinikk (NMP), forsvarsgrenene og Forsvarets veteranadministrasjon vil kunne stå for den praktiske gjennomføringen av oppfølgingen.

3.1.2. Kap III. om objektivt erstatningsansvar ved personskade i internasjonale operasjoner

Forsvarspersonelloven § 12 b lovfester at staten ved Forsvarsdepartementet har et objektivt erstatningsansvar ved personskade i internasjonale operasjoner, dvs. at det ikke må påvises skyldansvar ved skader. Med «*internasjonale operasjoner*» menes enhver operasjon i utlandet som krever bruk av militære styrker, og som er godkjent av norske myndigheter.

Staten skal "erstatte tap påført sivilt eller militært personell på grunn av skade eller sykdom oppstått som følge av tjeneste i en internasjonal operasjon, herunder psykiske belastningsskader." Med å «erstatte tap» vises det til yrkesskadeforsikringsloven (yforsl) § 12. Ansvar for tap som ikke kompenseres gjennom de alminnelige støtteordninger, jf. yforsl. § 13 første ledd, jf. skadeserstatningsloven (skl) § 3-1 tredje ledd. Når det gjelder krav til årsakssammenheng, er det tilstrekkelig at skadelidte sannsynliggjør at skaden vedkommende har pådratt seg har oppstått som en følge av at sivilt eller militært personell «tjenestegjør i en internasjonal operasjon». Et minimumskrav vil være at tjenestegjøringen kan ha ført til skaden eller sykdommen (årsaksevne). Dette vil i stor grad være et medisinsk spørsmål. I tillegg må det være sannsynlig at det faktisk er tjenestegjøringen som er årsaken til skaden eller sykdommen. Både psykiske og fysiske følgeskader er omfattet av erstatningsvernet. Det er ikke nødvendig å kunne sannsynliggjøre at skaden skyldes en eller flere bestemte enkelthendelser, eller en konkret belastning. Det er tilstrekkelig å knytte årsakssammenhengen til tjenesten som sådan.

Staten har ikke ansvar på annet grunnlag for skade eller sykdom, herunder psykiske belastningsskader, som etter sin art faller inn under denne bestemmelsen. Med dette mener departementet annet lovfestet eller ulovfestet ansvarsgrunnlag innenfor erstatningsretten.

Det er ikke departementets intensjon å heve dagens erstatningsnivå for personell som pådrar seg skade eller sykdom i internasjonale operasjoner. Det nye ansvarsgrunnlaget i § 12 b vil omfatte "enhver skade og sykdom" som har oppstått som følge av tjeneste i en internasjonal operasjon, noe som vil innebære en utvidelse mht. hvem som vil oppebære rett til erstatning sammenlignet med dagens regler. Det er heller ikke hensikten å la ansvaret omfatte andre erstatningsposter enn de som gjelder etter yrkesskadeforsikringsloven eller ha andre medvirknings- og avkortingsregler enn etter yrkesskadeforsikringsloven. Yrkesskadeforsikringslovens bestemmelser om hvilke tap som dekkes, om erstatningsutmålingen og om medvirkning, jf. yforsl §§ 12, 13 første ledd og 14, gis derfor tilsvarende anvendelse så langt ikke annet er bestemt i eller i medhold av fpl, jf. § 12 tredje ledd. Rammene som oppstilles her er også førende for hva som kan reguleres i forskrifts form. Under høringsrunden var det særlig to forhold som pekte seg ut for nærmere regulering i forskrift - avklaring av erstatningsnivået på erstatning for de som i dag ikke har rett til yrkesskade etter yrkesskadeforsikringsloven, Hovedtariffavtalen og etter særavtale av 16. mai 2000 om forsikringsordninger ved tjeneste i internasjonale fredsoperasjoner, men som vil ha rett etter det nye ansvarsgrunnlaget, og muligheten til å få utbetalt erstatningen i periodiske ytelser.

Erstatningsnivå:

Særavtalen av 16. mai 2000 er en tariffavtale inngått mellom Fornyings- og administrasjonsdepartementet og arbeidstakerorganisasjonene på hovedsammenslutningsnivå. Gjennom særavtalen, som knytter seg til lokal særavtale for tjenestegjøring i internasjonale operasjoner, utvides vernet i

yrkesskadeforsikringsloven og Hovedtariffavtalen ved at erstatningsdekningen gjelder hele døgnet, det vil si også i fritiden i operasjonsområdet. I tillegg er maksimal utbetaling satt til 65 G. Denne gunstige særordningen vil normalt gi vesentlig høyere erstatningsutbetaling enn etter yrkesskadeforsikringsloven. I dag praktiseres dette slik at det regelverket som gir best uttelling, skal legges til grunn. Fpl § 12 b avskjærer ikke retten til erstatning etter denne særavtalen. Imidlertid vil det, med det nye ansvarsgrunnlaget, være personell som ikke vil oppebære rett etter denne særavtalen. Dette vil særlig gjelde for personell som har pådratt seg psykiske belastningskader, og andre skader/sykdommer som ikke fyller vilkåret til arbeidsulykke etter yforsl jf. fltrl § 13-3. Disse vil for så vidt også falle utenfor det vern som yrkesskadeforsikringsloven og Hovedtariffavtalen gir.

Forsvarsdepartementet vil understreke at eventuelle endringer i denne avtalen i tilfelle må skje mellom partene i avtalen, og ikke gjennom lov- og forskriftsregulering. Det må være en sentral forutsetning at de som omfattes av det nye ansvarsgrunnlaget i § 12 b får erstatning på like vilkår, og at erstatningsnivået settes likt uavhengig av om den enkelte oppebærer rett etter særavtalen eller ikke. På denne bakgrunn foreslår departementet i forskriftsutkastets § 7 at erstatningen skal være på samme nivå som den til enhver tid gjeldende tariffavtale for personell som tjenestegjør i en internasjonal operasjon. Med dette forslaget sikres personellet også likebehandling med hensyn til erstatningsnivå.

Periodiske ytelser:

Forslag til hovedregel er, i tråd med skadeserstatningsloven § 3-9, at erstatning for personskade og tap av forsørger fastsettes til en engangssum. Det er departementets vurdering at et fleksibelt utmålingssystem med adgang til å utmåle erstatningen som periodiske ytelser har vesentlige fordeler. Det vil særlig for den enkelte skadelidte, og for barn og andre som forsørges av skadelidte, gi en større økonomisk trygghet for en god levestandard på lang sikt. Det foreslås derfor inntatt en rett til å få erstatningen utbetalt i periodiske ytelser i forslag til § 8. Dette fremkommer ved at skadelidte aktivt må kreve at erstatningen helt eller delvis utbetales som løpende ytelse. Forutsetning for denne retten bør være at erstatningen er av en viss størrelse. Det foreslås derfor i andre ledd at erstatningen kan utbetales som periodiske ytelser der det samlede kompensasjonsbeløp utgjør mer enn ni ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Der skadelidtes erstatning overstiger ni G (ca. kr. 656.000,-) vil den skadelidte kunne kreve å få månedlige utbetalinger av erstatningen frem til pensjonsalder. Det er tilstrekkelig at kravet fremsettes på utmålingstidspunktet. Det vises i denne forbindelse til bestemmelsens femte ledd som pålegger Statens Pensjonskasse et generelt veiledningsansvar i denne forbindelse.

Erstatningsutbetaling i form av periodiske ytelser, vil etter dagens regler, være skattepliktige. Det vises i denne forbindelse til Lignings-ABC 2008/2009 Skadeserstatning punkt 2.3.2 (s. 943), hvor det fremgår at periodiske ytelser er skattepliktig. Dette vil gjelde selv om engangserstatning for samme skade ikke ville

vært skattepliktig. Ved valg av periodiske ytelser foreslås det at den erstatningsberettigede skal ha rett på dekning av skatteulempen gjennom skattepåslag. Retten til å få utbetalt erstatning som periodiske ytelser foreslås også å gjelde for skadelidte som utleder sin rett fra en annen. Dette vil kunne være aktuelt ved forsørgertapsersstatning.

Dersom en skadelidt som får erstatningen utbetalt som periodiske ytelser dør, foreslås det at erstatningen til etterlatte omgjøres til engangsutbetaling, jf § 8, femte ledd.

Det er viktig at den enkelte som har krav etter dette ansvarsgrunnlaget får kunnskap om valgmuligheten. I forbindelse med saksbehandlingen, foreslår derfor departementet, i § 8, sjette ledd at Statens Pensjonskasse skal gi generell informasjon mht konsekvenser ved valg av hhv engangsutbetaling eller periodiske ytelser ved utmåling av erstatningen. Denne veiledning må gis senest ved oppgjørstidspunktet.

Utbetaling av forskudd på erstatning:

Departementet har vurdert hvorvidt det skal være anledning til å få utbetalt forskudd på erstatningen før det er avklart om vilkårene for erstatning er oppfylt. Departementet kan ikke se at det her bør gjelde andre føringer enn det som måtte gjelde for andre statlige erstatningsordninger. Grunnvilkårene for erstatning er også her ufravikelige, og må som regel være oppfylt før forskuddsbetaling foretas. I praksis vil et løpende inntektstap uansett bli kompensert og håndtert på samme måte som for de som oppebærer rett etter yrkesskedeforsikringsloven.

Saksbehandlingsregler:

Statens Pensjonskasse administrerer i dag både rettigheter etter yrkesskedeforsikringsloven, Hovedtariffavtalen i staten, protokoll av 16. mai 2000 og forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner m.v. Etter departementets syn, er det hensiktsmessig at administreringen av erstatningsordningen om objektivt ansvar etter forsvarspersonelloven følger administreringen av statens yrkesskadeordning. Det foreslås derfor i § 9 at krav om erstatning etter lov om personell i Forsvarets § 12 b skal rettes til Statens Pensjonskasse.

3.2. Forankring av forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv.

Forskriften forankres i lov om personell i Forsvaret (forsvarspersonelloven § 12 c) og forskriftens navn endres til "forskrift om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv". Endringene medfører ingen realitetsendringer.

Bestemmelsen innebærer at forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv., som i dag må vedtas av Stortinget i de årlige budsjettvedtak, gis med hjemmel i forsvarspersonelloven. Gjennom lovforankring vil ordningen få en mer permanent forankring. Ved å benytte begrepet

billighetserstatning vises det tydeligere enn i dag at utbetaling etter forskriften skiller seg fra alminnelig erstatning. Lovendringen innebærer ingen materielle endringer i gjeldende forskrift.

I bestemmelsens annet punktum er det presisert at utbetaling etter billighetserstatningsordningen skal samordnes med erstatningsutbetalinger på annet grunnlag fra staten. Dersom skadelidte har krav på erstatning på annet grunnlag, vil utbetaling etter forskriften, anses som en forskuddsbetaling.

3.3. Utkast til forskrift om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.

Det er forutsatt i Ot. prp. nr. 67 (2008-2009) jf. Innst. O. nr. 113 (2008-2009) at det etableres en særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner. Premissene for ordningens utforming er i all hovedsak trukket opp i Ot. prp. nr. 67 (2008-2009) og Innst. O. nr. 113 (2008-2009).

Formålet med forskriften, jf. utkastets § 1, er å gi økonomisk kompensasjon til tilsatt og tidligere tilsatt militært personell i Forsvarsdepartementet med underliggende etater, som har pådratt seg en psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i en internasjonal operasjon.

De erstatningsrettslige grunnvilkårene om økonomisk tap og årsakssammenheng skal gjelde i større grad enn etter dagens billighetserstatningsordning etter forskrift av 2. desember 2004 nr. 1563 om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv (se pkt 3.2 ovenfor). Etter denne forskriften stilles det små krav til dokumentasjon, det kreves ikke noe økonomisk tap, og forskriften praktiseres slik at det normalt vil være tilstrekkelig at fastlegen tar stilling til spørsmålet om den medisinske årsakssammenheng. Det forutsettes at det stilles strengere krav for rett etter den særskilt kompensasjonsordning,– herunder dokumentasjonskrav. Da forskriften ble innført, var det en nær sammenheng mellom det moderate ytelsesnivået og den lave terskelen for utbetaling.

Kompensasjonsordningen forutsettes å ligge på et slikt nivå at den erstatter det økonomiske tap den gjennomsnittlige skadelidte har pådratt seg. Nivået som man har falt ned på, bygger på en gjennomgang av oppgjorte erstatningssaker etter psykiske belastningsskader som Forsvarsdepartementet har mottatt på ulovfestet objektivt ansvarsgrunnlag. Det gjennomsnittlige erstatningsbeløp ligger, for denne type skader, på ca 2, 5 millioner kroner ved 100 prosent ervervsmessig invaliditet.

Vilkår for erstatning:

Militært personell som har blitt påført en psykisk belastningsskade etter deltagelse i en internasjonal operasjon fra og med 1978 og frem til ikrafttredelsen av lovfestet objektivt ansvar i forsvarspersonelloven, gis kompensasjon etter denne ordningen.

Grunnvilkåret for å få erstatning vil være at det er sannsynliggjort at det er årsakssammenheng mellom tjeneste i en internasjonal operasjon og skaden, jf. § 3. Dette er det samme utgangspunktet som i forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner m.v. Imidlertid stilles det strengere krav til dokumentasjon av årsakssammenhengen enn det som praktiseres etter forskriften, og det oppstilles et krav om at det må foreligge en erklæring fra spesialist med hensyn til avklaring av spørsmålet om medisinsk årsakssammenheng, jf. § 3. andre ledd. Spesialisterklæringen forutsettes utarbeidet i samsvar med mandat utarbeidet av Forsvarsdepartementet.

Ordningen etableres med en maksimal erstatning på 35 G ved 100 prosent varig ervervsmessig uførhet, jf. § 4. Erstatningen reduseres forholdsmessig med restervervsevnen. Kompensasjon kommer i tillegg til lovbestemte trygdeytelser og utbetaling av private forsikringer. Utbetalt kompensasjon etter forskriften, reduseres krone for krone dersom det er utbetalt erstatning på annet rettslig grunnlag fra staten for den påførte skade. Videre vil allerede utbetalt kompensasjon komme til fradrag krone for krone i erstatning som utbetales på annet rettslig grunnlag fra staten. Dette følger av § 5.

I tilfelle krav om kompensasjon etter forskriften er fremmet, men kompensasjonen ikke er kommet til utbetaling før vedkommende dør, utbetales kompensasjonen til de etterlatte, jf. § 6.

Periodiske ytelser:

I Innst. O. nr. 113 (2008-2009) forutsettes det videre at, dersom skadelidte ønsker det, skal skadelidte få sin erstatning utbetalt i rater. Hovedregel er, i tråd med skadeserstatningsloven § 3-9, at erstatning for personskade og tap av forsørger fastsettes til en engangssum, jf. § 7. Det vises her til tilsvarende forslag med nærmere begrunnelse for objektivt ansvar ovenfor. Begrunnelsen er gjeldende også for etablering av periodiske ytelser under den særskilte kompensasjonsordningen. Rett til å få erstatningen utbetaling i periodiske ytelser fremkommer av forslaget § 7. Det bør, etter departementets syn, være tilstrekkelig at kravet fremsettes på utmålingstidspunktet. Forutsetning for denne retten bør være at erstatningen er av en viss størrelse. Det foreslås derfor i andre ledd at erstatningen kan utbetales som periodiske ytelser der det samlede kompensasjonsbeløp utgjør mer enn ni ganger folketrygdens grunnbeløp. Der skadelidtes erstatning overstiger 9 G, foreslås det at de periodiske ytelser, dersom skadelidte ønsker det, utbetales månedlig frem til pensjonsalder. Skatteulempe som følge av periodiske utbetalinger, bør etter departementets syn, komme i tillegg til kompensasjonsutbetalingen. Utbetaling av kompensasjon til etterlatte i henhold til § 6 foreslås videre å komme til utbetaling som en engangsyttelse, jf. § 7 fjerde ledd.

Det er viktig at den enkelte som har krav på økonomisk kompensasjon får kunnskap om valgmuligheten. I forbindelse med saksbehandlingen, foreslås derfor

departementet, i § 7 femte ledd, at Statens Pensjonskasse skal gi generell informasjon mht konsekvenser ved valg av hhv engangsutbetaling eller periodiske ytelser ved utmåling av erstatningen. Denne veiledning må gis senest ved oppgjørstidspunktet.

Etteroppgjør ved endringer i ervervsmessig uførhet:

I § 8 foreslår departementet at en skadelidt, under gitte forutsetninger, skal ha rett på etteroppgjør ved endringer i den ervervsmessige uførheten. Forutsetningen er at endringen knytter seg til skaden som har sin årsak i tjenestegjøringen og at endringen er vesentlig. Ved etteroppgjør etter dette forslaget, beregnes først differansen mellom kompensasjonen skadelidte fikk ved oppgjøret og den kompensasjonen skadelidte ville ha fått ved oppgjøret om den nye ervervsmessige invaliditetsgraden var blitt lagt til grunn. Deretter beregnes tilleggskompensasjon på grunnlag av folketrygdens grunnbeløp på det nye oppgjørstidspunktet. Samlet kompensasjon kan ikke overstige 35 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Dekning av advokatutgifter og spesialisterklæring:

Departementet foreslår at rimelige og nødvendige utgifter til utarbeidelse av spesialisterklæring, og juridisk bistand i anledning saken dekkes i den utstrekning skadelidte kan dokumentere varig psykisk belastningsskade og tjeneste i internasjonal operasjon, jf. § 10. Dekning av advokatutgifter og spesialisterklæring kommer i tillegg til den særskilte kompensasjonsordningen.

Klageregler:

I § 12 foreslår departementet at vedtak fattet av Statens pensjonskasse kan påklages til særskilt nemnd utpekt av Forsvarsdepartementet. For øvrig gjelder forvaltningsloven av 10. februar 1967 kapittel VI så langt det passer.

Saksbehandling:

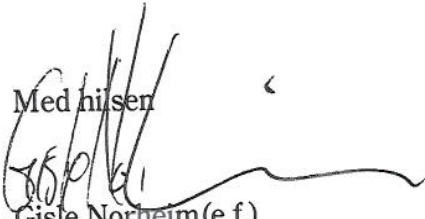
Ordningen forutsettes administrert av Statens Pensjonskasse, jf. § 10. Statens Pensjonskasse administrerer i dag allerede forskrift om erstatning for psykiske belastningsskader etter tjenestegjøring i internasjonale operasjoner i tillegg til yrkesskade etter yrkesskadeforsikringsloven. I § 13 foreslås det at Forsvarsdepartementet kan foreta mindre justeringer i forskriften. Hensikten her er å sikre muligheten til på en enkel og rask måte å foreta mindre endringer og praktiske justeringer i forhold til forskriftens innhold og forvaltningen av den.

Psykiske belastningsskader som er påført før ordningens ikrafttredelse foreldes tidligst tre år etter ikrafttredelsesdato. For øvrig gjelder lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer.

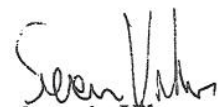
4. Administrative og økonomiske konsekvenser

Departementet antar at det ikke vil påløpe noen vesentlige kostnader utover det skisserte i Ot.prp. nr. 67 (2008-2009) jf Innst. O. nr. 113 (2008-2009) ved de forslag som følger av ovennevnte forskrifter.

Med hilsen

Gisle Norheim (e.f.)
ekspedisjonssjef

Severin Vikanes
avdelingsdirektør

Vedlegg: 3